

Henkilöjunaliikenteen palvelut 2030-luvulla

Johdanto

Liikenne- ja viestintäministeriö (LVM) pyytää näkemyksiä henkilöjunaliikenteen palvelut 2030-luvulla –arviomuistiosta. Lausuntokierros alkaa 3.4.2023 ja päättyy 19.5.2023 klo 16:00.

Tausta

Henkilöjunaliikenne 2030 -arviomuistio

EU-sääntely edellyttää tasapuolisia kilpailuolosuhteita markkinoilla ja EU kannustaa rautateiden kulkumuoto-osuuden kasvattamiseen. Pääsääntönä julkisesti hankittujen palveluiden järjestämisessä on niiden kilpailuttaminen. Suomessa on tehty ensimmäisten jäsenmaiden joukossa tarvittavat lainsäädäntömuutokset, jotka takaavat rautatieyrityksille avoimen verkolle ja markkinoille pääsyn periaatteen. Henkilö- ja tavaraliikenteen markkinoilla on kuitenkin useampia rakenteellisia ja toiminnallisia esteitä, jotka tosiasiallisesti haittaavat kilpailua sekä markkinoiden toimintaa ja kehitystä.

Avoin verkolle pääsyn periaate (Open Access) mahdollistaa vain taloudellisesti kannattavien henkilöjunaliikennepalveluiden tarjonnan ja markkinaehtoiset investoinnit liikkuvaan kalustoon. Suomen henkilöjunaliikenteessä, kuten muuallakin Euroopassa tarvitaan julkisia hankintoja palvelutason turvaamiseksi ja kehittämiseksi. Tuetun julkisen palveluvelvoitteen henkilöliikennejärjestelyjä säännellään suoraan sovellettavalla rautateiden ja maanteiden henkilöliikennejärjestelyistä annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella 1370/2007 eli ns. palvelusopimusasetuksella (PSO-asetus). Vuoden 2022 alussa liikenne- ja viestintäministeriö ja VR tekivät sopimuksen henkilöjunaliikenteen ostamisesta vuosille 2022 – 2030.

Suomessa henkilöjunaliikenteen kilpailun tulisi toteutua erityisesti junien operoinnin sekä tukipalveluiden osalta. Mitä useampi toimija osallistuu Suomessa joukkoliikenteen ja henkilöjunaliikenteen julkisiin varoin tuetuille markkinoille, sitä enemmän markkinoiden on mahdollista houkutella investointeja ja tuottaa aidosti markkinahintaisia asiakaslähtöisiä palveluja. Suomen tulisi edelleen pyrkiä luomaan avoimen kilpailun edellyttämät olosuhteet, jossa yrityksillä on tosiasiallisesti tasapuoliset toimintaedellytykset ja että kilpailu ja julkisten hankintojen tuomat yhteiskunnalliset hyödyt voivat toteutua.

Arviomuistion tavoitteena on kuvata henkilöjunaliikenteen palveluhankintojen kannalta nykytila ja haasteet sekä vuonna 2023 alkavalla seuraavalla hallituskaudella tehtävät

välttämättömät ratkaisut ja prosessi, jolla siirrytään hallitusti sääntelyn mukaiseen hankintajärjestelyihin vuoden 2030 alkupuolella. Muistiossa ei oteta kantaa rautateiden tavaraliikenteen erityiskysymyksiin. Muistiossa ei myöskään käsitellä laajemmin Helsingin seudun liikenteen (HSL) junaliikennettä, valtion ja HSL:n välistä yhteistyötä henkilöjunaliikenteessä tai valtion HSL:lle myöntämiä avustuksia.

Muistio on osa ministeriöiden tulevaisuuskatsauksia ja ministeriön maaliskuun 2023 alussa julkaisemaa virkamiespuheenvuoroa. Muistiossa esitetyt näkemykset edustavat liikenne- ja viestintäministeriön asiantuntijanäkemyksiä henkilöjunaliikenteen markkinoiden nykytilasta. Syvennämme samalla virkakuntamme näkemyksiä tulevaisuuden näkymistä, keskeisistä haasteista ja mahdollisuuksista 2030-luvulla. Asiakirjaa ei ole käsitelty poliittisesti.

Vastausohjeet vastaanottajille

Lausunnon voivat toimittaa myös muut kuin jakelussa mainitut toimijat.

Lausunnot pyydetään lähettämään vastaamalla osoitteessa lausuntopalvelu.fi julkaistuun lausuntopyyntöön. Lausunnossa tulee mainita asiaan liittyvä diaarinumero VN/22799/2022.

Toissijaisesti lausunto voidaan lähettää liikenne- ja viestintäministeriön kirjaamoon (kirjaamo.lvm@gov.fi) ja kopio Jani von Zansenille (jani.vonzansen@gov.fi), Emmi Nykäselle (emmi.nykanen@gov.fi) sekä Eetu Heijalalle (eetu.heijala@gov.fi). Lausunnossa tulee mainita asiaan liittyvä diaarinumero VN/22799/2022.

Aikataulu

Lausuntokierros alkaa 3.4.2023 ja päättyy 19.5.2023 klo 16:00.

Valmistelijat

johtava asiantuntija Jani von Zansen, etunimi.sukunimi@gov.fi
neuvotteleva virkamies Emmi Nykänen, etunimi.sukunimi@gov.fi

Linkit

<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/164712> - Study on Passenger Rail Markets and Services (englanniksi)

Liitteet:

[Lausuntokierros _Henkilöjunaliikenne2030 arviomuistio.pdf](#) - Luonnosarviomuistio

Jakelu:

Digirata-hanke
EK
ELY, Etelä-Pohjanmaa
ELY, Etelä-Savo
ELY, Häme
ELY, Kaakkois-Suomi
ELY, Kainuu
ELY, Keski-Suomi
ELY, Lappi
ELY, Pirkanmaa
ELY, Pohjanmaa
ELY, Pohjois-Karjala
ELY, Pohjois-Pohjanmaa
ELY, Pohjois-Savo
ELY, Satakunta
ELY, Uusimaa
Etelä-Karjalan kauppakamari
Etelä-Karjalan liitto
Etelä-Pohjanmaan kauppakamari
Etelä-Pohjanmaan liitto
Etelä-Savon kauppakamari
Etelä-Savon maakuntaliitto
Fintraffic Oy
FÖLI
Helsingin seudun kauppakamari
HSL
Huoltovarmuuskeskus
Hyvinkään seudun joukkoliikenne
Hämeen kauppakamari
Hämeen liitto
Hämeenlinnan joukkoliikenne
Imatran joukkoliikenne
JHL
Joensuun seudun joukkoliikenne
Jyväskylän seudun joukkoliikenne
Kainuun liitto
Kajaanin seudun joukkoliikenne
Kemin seudun joukkoliikenne
Keski-Pohjanmaan liitto
Keski-Suomen kauppakamari
Keski-Suomen liitto
Keskuskauppakamari
KKV
Kokkolan seudun joukkoliikenne
Kotkan seudun joukkoliikenne
Kouvolan joukkoliikenne
Kouvolan rautatie- ja aikuiskoulutus Oy
Kuluttajaliitto
Kuopion alueen kauppakamari

Kuopion seudun joukkoliikenne
Kymenlaakson kauppakamari
Kymenlaakson liitto
Lahden seudun joukkoliikenne
Lapin kauppakamari
Lapin liitto
Lappeenrannan seudun joukkoliikenne
Linja-autoliitto
Linkkari
Länsi-Uudenmaan kauppakamari
Matkailu- ja ravintolapalvelut ry
Mikkelin seudun joukkoliikenne
NYSSE
Oulun joukkoliikenne
Oulun kauppakamari
Pirkanmaan liitto
Pohjanmaan kauppakamari
Pohjanmaan liitto
Pohjois-Karjalan kauppakamari
Pohjois-Karjalan maakuntaliitto
Pohjois-Pohjanmaan liitto
Pohjois-Savon liitto
Porin seudun joukkoliikenne
Päijät-Hämeen liitto
Raaseporin joukkoliikenne
RAU
Rauman kauppakamari
Rautatiealan neuvottelukunta RAINE
Rautatiealan sääntelyelin
Riihimäen joukkoliikenne
Riihimäen-Hyvinkään kauppakamari
Salon seudun joukkoliikenne
Satakunnan kauppakamari
Satakunnan liikenne
Satakunta liitto
Savonlinnan seudun joukkoliikenne
Seinäjoen seudun joukkoliikenne
Senaatin Asema-alueet Oy
Suomen Kuljetus ja Logistiikka SKAL ry
Suomen Kuntaliitto
Suomen lähijunat Oy
Suomen Paikallisliikenneliitto ry
Suomen Rautatiematkustajat ry
Suomen Taksiliitto ry
Suomen Yrittäjät
Tampereen kauppakamari
TEM
Tornion joukkoliikenne
Turun kauppakamari
Uudenmaan kuntaliitto
Vaasan seudun joukkoliikenne

Valtioneuvoston kanslia
Vammaisfoorumi
Vanhustyönkeskusliitto
Varsinais-Suomen kuntaliitto
VM
VR Oyj
Väylävirasto
Yhdenvertaisuusvaltuutettu

Liikenne- ja viestintäministeriö pyytää teitä vastaamaan oheisiin kysymyksiin:

1. Näkemyksenne henkilöjunaliikenteen roolista liikennejärjestelmässä ja tulevaisuuden näkymät perusteluineen?
2. Mielenpiteenne Open access –periaatteen toimivuudesta palveluiden kehittymiseksi ja kilpailun lisäämiseksi Suomen rautatieliikenteen markkinoilla perusteluineen? sikko avoimelle kysymykselle
3. Mitä muita kuin muistiossa esitettyjä näkökulmia tulisi ottaa huomioon määrittäessä tulevaa palvelutasoa?
4. Millaisia investointeja henkilöjunaliikenteen kilpailun avaaminen mielestänne edellyttää?
5. Kuinka parhaiten mielestänne taataan toimijoiden syrjimätön pääsy kalustoon, varikoille, asemille ja huoltopalveluihin
6. Näkemyksenne henkilöjunaliikenteen palveluiden ja infrastruktuurin tulevaisuuden rahoitukseen?
7. Kuinka henkilöjunaliikenteen ostot tulisi organisoida, resursoida ja rahoittaa tulevaisuudessa?
8. Näkemyksenne hankkeen mahdollisesta aikataulusta?

Muut näkemyksenne aiheesta

Voitte esittää lausunnossanne myös muita näkemyksiä aiheesta. Pyydämme lausunnonantajia kuitenkin pysymään vain henkilöjunaliikennettä koskevissa näkemyksissä.

Vapaa vastauksenne:

Asp Emil
Liikenne- ja viestintäministeriö

von Zansen Jani
Liikenne- ja viestintäministeriö